

Издаван суботом
АДМИНИСТРАЦИЈА ЛИСТА
НАСТАВНИ СВ
У ШТАМПАРИЈИ „БОБОД“
БЕЏИНЕ

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

УРЕЂУЈЕ ОДБОР
РУКОПИСИ СЕ НЕ ВРАЋАЈУ
ТЕЛЕГРАФИЧКИ УРЕДИШТВА
БРОЈ 54
ПРЕДНИ БРОЈ 1 —

ЛИСТ ЗА НАЦИОНАЛНУ ПОЛИТИКУ, КЊИЖЕВНОСТ И ПРИВРЕДУ

Краљ Никола

На данашњи дан, 1 марта 1921 године, преселио се је у вјечност Краљ Никола I. Тога дана престало је да куца једно велико народно и словенско срце; угасиле су се орловске очи једног великог краља и човјека, које нијесу ни пред ким тренуле; нестало је највеће, за пола вијека, личности на-

пушу националну химну: Онам! онамо, са развалина дворова царских врагу ћу рећи, с огњишта милост бјежи ми... — химну с којом је ушао у антологију свијета, једини од Југословена, са стрицем владицом Радом; умро је онај који је на Вучјем-долу потукао једног царског везира и двије паше; ослободио

ше расе, најизразитијег претставника југословенске мисли; нестало је великог родољуба, pjesника, војника и војсковође, богом даног бесједника и стилите, генијалног дипломатског мајстора — на данашњи дан, дакле, прије 21 годину престао је да живи овоземаљским животом краљ Црне Горе и Брда Никола I.

Далеко од свог краљевства, од свог завичаја и родног краја, од свог народа којим је владао 60 година и коме је цијелога себе давао и дао, умро је тихо и нечујно у Кап Антибу — Француској, у кругу своје породице — умро је онај, који је испјевао нашу најле-

псирску патријаршију и нашу љубу — Дечане; коме су послје 300 година робовања предати кључеве древнога Скадра, некадашње зетске престонице; онај чија је војска у прошлом свјетском рату заузела звекром на вратима нашег шехер Сарајева, а на Мојковцу исклесала први угаони камен југословенске зграде, спасишњи краља Србије, његову војску и владу.

Са парчетом црногорске земље, који је одино са собом када је пошао у изгнанство, уз бедру са сабљом краља Милутина — поклон руског цара Александра II-ог — и са палицом маршала руске војске преселио се тога дана у вјечност

† Гроф од Аосте

У Напорију (Кениа) преминуо је 3 овог мјесца, као ратни заробљеник, усљед тежке болести Његово Краљевско Височанство Гроф од Аосте.

Гувернер Црне Горе изразио је саучешће Њеном Краљевском Височанству Грофици од Аосте и Његовом Краљевском Височанству Грофу Анжону од Сполета.

(Опис на 8-ој страни)

„Једини искрени пријатељ Русије“, таст краљева Италије и Србије, великих царских војвода Њемачке и Русије.

Тога дана дакле срушио се један хрст нашега племена, који је својим трагичним падом претсказивао пад наше отаџбине, коју му ни до данас није примила захвална крстница се у својој омирају...

Дан је то био, прије 80 година, 1. марта августовске ноћи, пред сахлам, сјева гредијаће од Котина, уз доњаске падине један младши војни и интелегентних очви, гарда га тек мрља изушница, у ношњи сансарског љака, с једини француски суверен у руци, а у протини какав је мајке. Млади је стигао у родно мјесто Његуше, а татко његов је био упућен у крвн својих родитеља на мјесту и, примом родитељски загрљај, упућено се ноћно к Цетињу, гдје га очекиваше ту скоро удрижени пријесто његова стрица Данила. То момче од непуних 20 година бјеше будући књаз одино краљ Црне Горе и Брда Никола I.

Црна Гора, његово књажевство тада бјеше без путева, без школа, са мало цркава са још мање пријатеља, а са доста непријатеља, — бјеше један чисто ратни логор. Још свјетски пораз Турака на Грахову дојаском младог и непискунога књаза посљепши Турке на одмазду. Са свију страна Црна Гора би нападнута 1862. Црногорци се бораху и тада као увек у својој историји, искрзавише се као никад, али снаге њихове маласнаше, ријез ножа отупише о многобројне љешеве противника и благодарешни интервенцији Русије Црна Гора не би прегажена. Потом настаје један период мира од 15 година и млади књаз почиње да од ратничког логора прави модерну државу. Гради путеве, отвора школе, подиже цркве, регрутује војску и тражи пријатеље — једном ријечју припрема се, не већ за одбрану, него и за напад. Отуд његова најљепша химна и та је химна била објела рата Турској а потом Аустрој.

Због 1876 г. напада Турску у савезу с Русијом и Србијом на

два фронта: према Херцеговини и према Арбанији. Ту и тамо одржава сјајне побједе, показује се генијалним војсковођом и продирује Црну Гору, скоро је јавостручава. Каратеодори-паша на Берлинском конгресу дава најаву умире Турске, да признаје и Турска политичку независност Црне Горе. Опет сила настаје један дужи период мира на које вријеме Црна Гора добија све атрибуте модерне и суверене државе. О пријатељство краља Николе гробе се владари и владари скоро свих европских држава, а руке његових крпори тајне је принцип настанак европске династије. О Црној Гори, о Црногорцима: пишу истакнути европски публицисти у књигама, ревијама и новинама. Страна итегала тада јавно мјесто тим публичним домаћа, југословенска пишћу краљу Николи и Црној Гори, с још одабира за Најемонт национално уједињена. На Цетиње се слијеђу чужди књижевници и духовне пратјонисте тог уједињена из свих југословенских крајева: Злати, Матавуш, Сундечић, Менадовић, Кулишић, Зора, Ђокић, Костић и други, који у својим написима разнос дјело краља Николе и славу Црне Горе црном цијелога свијета. Краљ их сам дочекава на себи и као мецена и као писца. Отвара нове основне школе, гимназије, учитељску и богословску препарандију, замјенује аутократски режим са парламентарном 1905. Организује војску и спрема за ослобођење потлачене браће. Објављује урби ет орби да подмјесен и црно-жута застава неће бити кадри, кад час дође, да више раздјељују Црногорце од своје браће под Аустрој и Турском.

Шибан анхором међународних интрига и увијек остракизмом народне неблагодарности, затворио је очи на данашњи дан у туђини, онај, који је за пола вијека вратио, кад год је то то судбину Европе. Сахрањен у Сан Рему у земљи свога таста чека мирно на повратак у Црну Гору, коју је до неба узвисио и нао све волио, јер у ствари је био краљ Никола — Црна Гора.

Н. П.

НАША РИЈЕЧ

Из историје знамо, да скоро ниједан ратни вихор у Европи није мимоишао Црну Гору, па ни овај коме нема равна у историји свијета.

Црногорци су се, до турског, одликовали слогом у свим приликама, а у приликама сличним данашњим они су били толико јединствени, да су претстављали гранитну стијену о коју су се ломили сви, па и најсмијелији настрадаји непријатеља. Ми смо изгубили овај рат, изгубила га је Југославија, и последице губитка овог рата, ми Црногорци имамо да поведемо један други рат: не с пушком, бомбом и ножем, него ријечју, стрпљењем и радом на економском побољшању нашег народа, а то нам окупатор омогућује својом благонаклоношћу и скромном издашношћу.

Није ово рат за просто проширење територија једне или друге државе. Чак ово није рат ни политичких концепција или рат идеологија. Политичке концепције и идеологије о новом уређењу свијета служе као оквири као изговор, јер ово је у ствари рат капитализма и рада, аутоматске машине и људских руку.

Ми Црногорци нијесмо капиталисти, немамо капитала, пошто нам шкрта природа терена на ком живимо није дозволила тај „лукусуз“ с једне стране, а витешки менталитет, с друге стране, одвео нас је више царству визија, царству идеала него царству реалности. Врјеме је да стварности погледамо у очи — гледамо у лице, а не на лице. Није више тачна она народна изрека, да бој бие срце у јунака, а не свијетло оружје, него чиновске машине, водене тврђаве и ваздушне лађе. Ко тога нема у изобилју, тај не само да не може водити рат него га је изгубио. Југославија је за то доказ, јер нико нам не може порећи нашу храброст. Шака Црногораца данас није ни милиграмски тег на терезијама судбине будућег уређења свијета. Наше је, да при коначном свршетку рата изађемо што компактнији и јединственији, повезани слогом, одлучношћу и економским просперитетом, да будућој држави слободној, импегнирамо наш култ, наше идеале и нашу вјеру.

Н.

ПРОЉЕЋНА КОМСОМОЉКА

Зима оде од врага, не позна се ној трага. Прољеће је сад наш гост, лашем сељу на рајст!

Зној га неће опуст, ба шашини оружи.
Сокети не брзо оди, друговама у повој.
Домаке не ограти, винограда засади! —
Запелјавао сви у глас: „сад сељаку дође спас.
Са уста му иде пој у узавиш лету ро!“

Посијаће зграшца, а ошати пашита.
Другарице наше миле, с Чинутима затрудиле.
Дјеца наше гледају, а другова гледају.

Срећан час је код нас доша! кад заваља Чинуту Моша.

Заплаше се волови, не ору се долови. —
Побили смо полове, уможили гробове. —
Кад наставе мјесеци млат, заваљаће село рај.

Ал' настане дави худ, кад народлих задуги!
Тешко ли га нашој хожи, кад с' народна воља сложи.

Васовић воду муте, ускраћују нама путе:
Кад и други то ураде, пропавиће наше владе.
„Благо нама тинама, по зеленим шумама!“

Забљешчи од једне комсомољке.

Косириш

Друга порука ДА БУДЕМО ЈАСНИ

Као што сам рекао у мојем чланку: Једна Порука, да се народ црногорски налази пред коначном пропашћу, ако се у земљи не успостави мир и ред, ја то понављам и у овоме другом чланку. Дакле ред и мир морају се успоставити, пошто то, било милом, било силом и то у што краћем времену, јер иначе Црна ће Гора изгорети у пламену. Постоје два фактора да успоставе ред и мир у земљи. Један од та два фактора јесте ми Црногорци, а онај други јесте италијанска војска. Сад настаје питање који би од ове два фактора успоставио ред у земљи са што мање потреса и несреће за народ ми Црногорци или италијанска војска? Без сваке сумње тај посао бисмо могли обавити ми Црногорци са много мање несреће за народ. А ево зашто: ни једна кућа неби била запалена, ни једна невини особа неби пострадала, — већ би једино кривци били кажњени по заслуги, пошто се ми Црногорци међусобно добро познајемо, па знамо: ко су прави кривци, а ко невини, — а ни најмања приватна својина неби била одузета. Осим тога сви заточеници по логорима и тамницама, из општина у којима би се ред успоставио, дошли би одмах својим домовима, а италијанске власти дале би потребите намјернице те би се народ спасао од великог зла, нападот, насилног гата. Сад да видимо како ће се у Црној Гори успоставити ред ако се — нареди италијанцима — трпама да оне изврше тај задатак? Ред и мир успоставиће се онako како сам наглаших у претходном чланку: а наиме: огњем, мачем и глау. Што се пак тиче заробљеника по логорима и тамницама они нигда свога дома виђијети неће!

Ситуација је дакле јасна: или ми Црногорци да умиримо нашу земљу или да је умири италијанска војска те нам остаје да изаберемо једно или друго. Сад зависи од нас самих хоћемо ли пасти што се спасти може или ћемо дозволити да народ црногорски буде потпуно истребљен? Ја мислим пак да је дужност свакојег Црногораца да се стави у службу својега народа и да устане против великога зла домаћег, без обзира на политичка стремљња, без обзира на личне зафевине, на личне амбиције, на антипатије и т. д.

Ситуација је тако озбиљна и тако страшна да ми морамо заборавити на све осим на то да морамо, у што краћем времену, успоставити ред и мир у земљи, јер ако то не урадимо сви ћемо заједно пропасти. Па кад је овако на ноге Црногорци, ради свога спаса.

Са болом у души ја пишем ове редове јер је наступило ужасно врјеме да убија брат брата, отац сина, и син оца, али се мора за спас народа и на основу оне народне изреке која гласи: „изнад главе и оца по глави!“ А, ко доведе до овог жалосног и најстрашнијег момента у нашој славној историји нака буде проклет и од Бога и од људи!

Др Н. Јованевић

Ово неколико ријечи упутљиво искључиво Цетињанима. — Типичних и традиционалних Цетињана заправо и нема. Ми смо скоро сви, у првом и другом кољену, синови сељака из разних наших крајева. Није то давно било када је читаво Цетиње сачињавао Манастир св. Петра и Биљарда владике Рада. Па ипак, Цетиње је и онда било мозак и плућа Црне Горе и далеко преко њених граница! — Овде у манастиру и у Биљарди увијек је било на окуп по нека десетина црногорских главара и племенских старешина, — поред владике, књаза и краља, — како каде. Цетиње је давало директиву, упутства, тон; — храбрило, уздицало, ништило, — како је када диктирала народна нужда. — Цетиње је знало запалити или умирити читаве туђе покрајине! Знало је од Црне Горе створити најбезбједнију земљу свијета. Са товаром злата могли сте мирно спавати у пуну планину. — Знало је да за свој интерес довуче енглеску флоту пред Баром и Улцине, да стави у покрет руску армију и да запали пола Европе! Знало је да створи крвне и сродничке везе са руским, италијанским и српјанским дворовима и са њима да изврши свакојем нужду. Знало је да одржи везе са руским, италијанским и српјанским царевима, међу њима и са руским, српјанским кнежевима, босанским, херцеговачким и црногорским везирима и хрватским чиновницима.

Гледстон је казао: „Када би Црна Гора била енглеска, ми би направили златне степенице од Котора до врха Дорњена. Сваки Египћанин би изашао да се поклони и да се напоји витештво!“

Такову политику водили су са Цетиња људи неписмени. Кроз њих је говорио здрав инстинкт и народни геније!

Црна Гора и већи дио српскога народа научили су да од Цетиња примају директиву. Оно је било светиште и оличење живота и смрти кроз више вјекова. У њему се сабирала свака умна и физичка вредност из свију наших крајева. Народ је научио да га слуша и да му се покорава, — својевољно, а често и силом!

Данас, када наш народ преживљава најстрашнију кризу коју још није имао у својој историји, и када Цетиње располаже са читавим кадром школованих људи, — Цетиње спава! — Оно је деградирало само себе и од Учитеља и Вође постало немоћан апатичан и скоро упуштен посматрач, бар по својем држању. — Међутим, ми неби казали да је то тако!

Цетиње је могло и може помоћи народу. Могло је и може умирити земљу и уштеђети својему народу много крви и много суза, — јефтиније, брже и лакше него ма ко други! — Зашто то није учинило, и зашто не учини? — Зашто још и сада ћути и скоро равнодушно посматра пропаст народа?

На то питање тешко је одговорити. Али ипак, ко познаје ствари,

наћи ће одговор, добрим дијелом, у рушничкој школи из 1907-1920 године, која је ставила лични престиж и лично благостање изнад свега, а народ предала на милост и немилост судбине! —

Данашње Цетиње не може да дође себи, да се ослободи претрасуда, да се измири и да заједничком снагом сачува народ, који већ стоји на ивици пропасти.

Оно не види или неће да види да су се нашли на истој линији и за исти циљ два страшна противника из прошле школе, Радоица Мијушковић и Радоица Никчевић, а тако исто и многи други, и предузели акцију за спас народа. Оно не види да су ту испред његова носа, на Бјеломе, Очинићу и Угње, злочинци и лупежи покупили харач и насилно одвели 22 млада човјека!

Задњи је минут да се и Цетиње определило: „За, или против комунизма!“ — Средине нема! — На више столице не може се сједити! —

Када сви заједнички, народ ослободимо комунистичких харачлика, крвопјаи и лупежа и заведемо мир и ред, — ко не буде желео акцију и даљи рад, може се слободно и даље уљуљкивати у својим мислима и лијеппим жељама!.. Наша народна будућност биће онаква како је поставе велике силе и никако друго! —

Argus

И ЧЕДА МИЉИЋА СУ УБИЛИ

У низу злочина почињених у Црној Гори од комунистичко-разбојничке банде, истиче се један, који прелазни границе свих злочина и свих недела које је наше племе икада доживијело. Убили су Чедо Миљича!

О срама! О бруке! О стиди који пада на род овај и на племе наше до сада никада не унаљано. Застаја, ако се нечег има, застаја и у будуће, — стидијети Црна Гора, имаће овог злочина, овога нељудског чина, непонављеног откад постоји Црна Гора и Црногораца?

А знате ли ко би Чедо Миљич? Чедо Миљич је син кршне Херцеговине, старешина њених сокола, најчистији Србин наших дана. Очмиче расних особина поносне Херцеговине. Преко три деценије његова личност је културно и национално везана са Херцеговином. Због таквог његовог рада још под Аустро-Угарском, Чедо Миљич је на Велику суботу 1917 године, у бањалучком процесу, осуђен на смрт. Од ове смрти спасио су га интервенције Пале и шпанског краља, те му је замијењена са вјечном робијом. Ето ту пресуду извршили су прошле јесени црногорски народи и ниткови. Убили су га код нас, тако рећи у кући нашој, где се био склопио из свога Мостара. И баш ту код браће Црногораца, које је он стално глумио својим говорима, као претставнике чојства и јунаштва.

Било је у Црној Гори аличина и крвних освета, било преступа мањих и већих, али се једно није десило: да Црногорац убије онога који је код њега уочиште тражио, јер је Црногорац увијек достојанствено и витешки увијек примао макога ко се код њега од од невоље склањао. Највећи преступ сматрао би се, онога кога је невоља нагнала код нас да утече, ма чим увериједи, па ма био наш највећи кривик, јер је Црногорац цијеном образ наиза сваког другог на свијету. Тај обичај је чуван и сачуван и код суседа наших Арнаута и муслимана. Скоро цијела књига „Примјери чојства и јунаштва“ од Марка Миланова о овоме говори. Она прича да су се највећи злочинци знали савладати и човјеком

показати према својим крвницима, кад су им ови на праг кућни ногом наступили.

Но није то само код Марка Мила-нова наглашено. Ова узвишена особина Црногораца истакнута је на сваком кораку у њиховом животу. Сви путници који су походили Црну Гору, наглашавају гостопримство као највећу особину овога народа. Гост је код њих није му ни длака стране могла нестати. Један карактеристичан случај имамо у „Особина вишњу“ који говори да се ова особина простирала некуда и на природу а не само на људе. Наиме, кад једна група Црногораца узхвати једну јаребину које су однеку-да к њима долетјеле, цео народ повиче:

Пуштите их, амавет им бој!;
јер их је некога нагла, а
не басте вишеду хвалити;
узеласе са ња, да утекне,
а вијесу, да их покочите.

И ови данашњи пуштине јаребине. — Тако је некада било код Црногораца. А данас. Једна скупина покочена и зарежена чинило се пропагандом изабрива свих свести и чистито из свога свјетлана, па поје другим путем. И Чедо Милић брат наш, доје код браће код небраће да се склони и мјесто нашег познатог гостопримства, пошто му са и хљеб достосмо, смрт горко нађе, од руку наших народа, зато што није мислио као они што мисле!

Чедо Милић није био Црногорац; њега није убила Црна Гора она која се данас гушила овог злочина као најстрашнијег и најнељудскијег чина у њеној прошлости. Њега је убио онај олош, који је својом пропагандом порушио и плућу на све оно што човјека издаје од скота. Убили су га они, за које није ништа свето што се светим сматра. Убили су га они, који свакога дана убијају своју браћу по црногорским селима у име неке социјалне правде. Убили су га они који проповиједају по селима нашим сло-вободу љубав, сију лаг мјесто истине, неморал мјесто морала, који су објавили рат, од назад неколико година, свему што је свето и чистито сматрао Црногорац од кад је земљу ову населио.

Јесу ли они Црногорци? Не! Они су олош и изроди, уродица — кучко, шуга, погани отров на здравом народном организму. Је ли чудо онда што су убили Чедо Милића, гонца Црне Горе, кад убијају свакога дана Бoga у души овога народа. Није никакво чудо; него природност очигледна, кад певају поганска уста њихова најрманије пјесме о нашим националним светињама. Смрад и гној блату њихова уста, безаконе и неморал извршју њихове руке. Они су муш, који се ра-није накупало, а наших дана прокувало те заузито и загадно бистри извор народног живота...

Смрт Чедо Милића је не само ожалостила, него оскрашотила цијелу Црну Гору, ненавикнуту на овакве чине и срамоте. Али једнога дана када се прочисти извор народног живота и постане као некада, клекнуће на кољена сви Црногорци пред увјеличаном Херцеговином мученичком сјени Чедо Милића, борца и праведника, мудрог и досљедног трудиника и тражити опроштење пред Богом и њим за крв његову мученичку пролијевену на огњистина нашим. Проклињаће тада руко-чишће овога недијеља као највеће злочине у историји својој. М. С.

Из Уредништва

Дописници на Подгорице. — Није нам могуће штампати њих допис, јер се односи искључиво на личности, а то нас не интересује. Наш дописник про-трасије је пустошав Мошу Пјаду и комистаова да је и у Колашин дола-зи, али никако са намјером да на-шоди националном Колашину. Ли-чностима који је помињете, одајемо сваку част у колико оно то заслужује.

— Потребујемо шест ручних сло-востлажа, само провласке радне сна-ге. Јавити се одмах нашем Уредништву.

РАТНА СИТУАЦИЈА

И ове недеље ситуација на руско-њемачком и либијском фронту остала је непромијењена. Рђаво вријеме ту и тамо омета операције већег стила. Радио извје-штаји говоре, истина, о руским нападима на полуострву Керч, код Севастопоља и од 167-ом покушају рускога продора код Петров-града, као и о њемачком нападу источно од Харкова, али је остало све без виднога резултата за једног или другог противника.

На либијском фронту сва се акција своди на акцију извидница и ваздухопловних снага, у колико ове не спречава рђаво вријеме које сада онамо влада.

Из извјештаја јаванских и ен-глеских даде се закључити, да престолница Бирманије броји по-слједње часове пред падом у ја-панске руке. Ситуација Рангун је дакле више него очајна. Он је већ опкољен од стране Јапанаца са три стране: са сјевера југа и истока, те се очекује свакога ча-са вијест, да је Рангун потпуно опкољен. Радио из Саигона јавља, да се борбе воде у предграђима вароши. Све везе са вароши пре-кинуте су и велики пожари пламте у инсталацијама на пристаништу, у радионицама војничким и индустријским. Становништво и цивил-не власти напустиле су варош; рангунска радио станица већ не функционише. Енглеске снаге очај-но траже грађане који би пролази-такав, да или не могу наступити или се најаују помоћу „Чанг-Канг Шероу“.

У Америци је наступила права криза не само појавом јапанских апарата на амерканском небу и осовинских подморница у амер-иканским обалским водама. Сазна-ва да је лет јапанских авиона изнад Јос Анђелоса изазвао не-вјероватне сцене застрашивања код цивилног становништва. По-гинули су четири особе и то је приморало вашиingtonску владу, да објави једно саопштење, ради народног умирења, да то нијесу били јапански апарати, али у то народ није вјеровао.

Талас панике повећала је дезор-ганизација економског и друштве-ног живота у американском држа-вама пошто је више фабрика рат-них пренесено са обала Тихог и Атланског океана у унутрашњост земље.

Говор Литвинова амбасадора руског у Вашингтону интересант-ан је данашњој ситуацији: У свом говору Литвинов је између осталог рекао:

У пролеће позориште рата би-ће у Русији и ми треба да доби-јемо снагу могућу помоћ. Осим тога све снаге савезника морају бити стављене у акцију. Бескорисно је имати велике армије добро снаб-дјевене на неком мјесту на западу ако оне не уђу у акцију истовре-мено када се на истоку води одлу-чна битка. Када ова битка буде завршена можда ће онда бити сувише доцкан за интервенцију енглеских армија на западу.

Ове ријечи Литвиновљеве значе да ће Руси продужити борбу, али

под условима да добију обилату помоћ, и да Енглези нападну са запада чим почне одлучна битка на истоку. И заиста у многоме зависи од тога исход одлучне битке, која ће се на прољеће оди-грати на руско-њемачком фронту.

БАЈО СТАНИШИЋ ПУКОВНИК

У први број нашега листа нотирани смо, поред осталих и смрт овога на-шего старог витеза и патриоте, а данас, са радом хитамо да ту вијест де-мантујемо.

Бајо Станишић, пуковник жив је и здрав. Налази се на челу свога одре-да у борби против нашег домаћег аза — комуниста.

Био је командант подофицирских шко-ла у Билећи и командант пука на ал-банској граници. Као добар официр и патриота тежио је могао да прегори неочекивано нагли слом своје отаџ-бине. Повукао се у своје родно мјесто Бјелопавлиће да се бори са својом тугом и да премисли о трагичи свога народа! Тамо га је затекао талас ко-мунистичког покрета. Пробудио се у њему војник!... Нашао се у неодоми-ци!... И разумљиво је, — налазио се у својој средини!

Није му много требало па да види са ким има посла. Али навући се, било је много теже и рискантније него ући!

Стари херој ипак је успио да савла-да своју околину. Истину са нешто крајем, — ага је при то повратно на-врати, — одводи неколико сто-тина војника који се данас боре под његовом командом, против црне-не са својом армијом нама увукла, да сматрају да је то једна од највећих витешких акција! Напријед витеза, на одвајања! Слававај што се још не зна како ти је у помоћ наш Светићко Острошко пећине, који прати и благосиља твој рад.

Дурде

Дурде

Дурде

Дурде

Дурде

Дурде

Дурде

Дурде

Дурде

Дурде

Дурде

Дурде

Дурде

ЦРНОГОРЦИМА

Лакомисленошћу наших поли-тичара, који су се за двадест го-дина смјењивали на управу земље, не путем избора најбољих, него путем политичке рачунице и ко-рупије, ушли смо прошле године у један рат не припремљени за њ; ни политички ни духовно ни ма-теријално. И, разумије се, тај смо рат изгубили за непуних десет дана, а с губитком рата изгубили смо и државну целину. Држава је наша не само окупирана по пу-ном ратном праву од побједоноца него и подијељена на више држа-вина. Србија и Хрватска се труде и већ су успјеле да лојалношћу према окупатору, миром и радом сачувају своје народе, знајући да њихов удио дати у рату не може измијенити ништа. По истом рат-ном праву Италијани су окупирали нашу драгу Црну Гору. Судећи по њиховом држању, у општој народ-ној несрећи, окупација Црне Горе од Италијана, а не од ког другог, била је наша срећа: нијесмо осје-тили непријатељску песницу, него пријатељски пружену руку, коју нијесмо умјели прихватити. Не са-мо што је италијански војник поди-јелио с нашом сиротињом свој скромни војнички оброк, него је високо цијенио нашу породичну част и народни понос не тражећи скоро од нас оружја — учинио је оно што ниједан окупатор од оку-пираног.

Природно је било, морално је и човјечански да бар према та-квоме окупатору будемо лојални и захвални, а он друго није ни тражио.

Међутим шта се десило? Један незнатан број комунистички на-стројених омладина, наговорени од непријатеља црногорскога на-рода, обаном и измишљотинама заведе је један дио нашега народа у изазов препад 13 јула противу окупатора, и поубијао италијанске војнике и офицере ни криве ни дужне. Посљедице тога биле су за наш народ страшне: народ је по-страдао више него икад у својој историји. Више од 6000 кућа по-рушено је или запаљено; на сто-тине Црногораца убијено и пре-млаћено, на хиљаде интернирано; милијонске вриједности народне имовине уништено; безброј роди-теља остало без дјеце, односно дјеце посикане без родитеља. Починен је дакле двоструки злочин: према својему народу и према нејужним италијанским војницима.

Окупатор је и поред тога био великодушан и племенит, па је, на интервенцију угледних и родољубивих Црногораца почетком но-вембра прошле године дао опро-штај свакоме сем интелектуалним постречакама за понобу. На овај други доказ пријатељства окупа-торовог одговорили се напади на Пљевље и Грахово гдје је ци-вљет наше заведене омладине по-гинуо. Није ни то било доста него-су, шта више, порушени путови, мостови и све оно што је од жи-вотног интереса народног и што је црногорски народ скупо платио својим знојем. А, што је најстра-шније, убијају се од реда сви они

— Наставак на 4-тој страни —

— Наставак са 3-ће стране —

који не одобравају комунистички лудачки подхват.

Црногорци, ако дозволите и даље овакво стање у Црној Гори, ваша ужа отаџбина ускоро ће бити једно гробље, једно згариште над којим ће се коловозе од 13 јула церити као сатане. Окупатор овакво стање неће трпјети ни мјесец дана, без обзира на своје и ваше жртве. Зато смо се ријешили, а да би наш народ сачували од потпуне пропасти, да позовемо на сарадњу све родољубиве и национално исправне Црногорце којима лежи на срцу народни опстанак и добро, да сваки са своје стране допринесе успостављању мира и законитог поретка у земљи е да би се по том посветили економској и политичкој изградњи наше отаџбине. Онај који се буде томе нашем светом задатку противио биће прогњан немилосрдно народним гњевом и оружаном руком. Дванаесте је час да отјерате куту — са општица милот“. Повозите све оне своје залутале синове да се отргну из руку чифтуларије, гуђих измеђара и агената, иначе је пропаст ваша од вас самих.

Ово вам Црногорци, савјетују интелектуални правци из свих крајева Црне Горе, без обзира на ранија политичка убјеђења.

ДВЈЕ ВЕЛИКЕ ПОМОРСКЕ БИТКЕ

ПОРАЗ ХОЛАНДСКО-АМЕРИКАНСКЕ ФЛОТЕ

На пучини непрегледног мора далеког истока развиле су се ових последњих дана двије поморске битке великих размера између јапанских морнарица са једне стране а холандско-американске са друге.

Прва поморска битка услиједила је пред вечер 28. промјољ фебруара, у којој су јапанске снаге, потпомогнуте од својих авиона, успјеле да потоне 1 носач авиона, 2 крсташа и 6 контра-торпедериса. Ратни заштитари трију заинтересованих сила слажу се потпуно у изјавима да је борба била веома тешка и очајничка.

Кад је американски бродовље напустило борбу, јапанске јединице су дале у потјеру за њим и том приликом потопиле је 3 крсташа и других 6 торпедериса.

Друга поморска битка развила се у близини острва Отоки (Ваке), окупираног од јапанских трупа. Повод те битке била је американска напакана да упери против споменутог острва неку репресиону акцију, а можда да искрца чак и своје трупе.

Кад се је америчка флота приближила острву сухоземна утврђења отворила су жестоку палубу. Један крсташ је погођен и упаљен. Напад су учествовали колико у једној толико у другој битци и јапански авиони који су оборили у зрачним борбама пет противничких апарата и потопили једну мању крсташку ратне америчке морнарице.

Поморска битка на далеком истоку донијела нас је до потпуног закључка, да америчкој морнарици остају још само два носача авиона „Саратога“ од 33.000 т, и „Востнер“ од 14.700 пошто су носачи авиона „Лексингтон“ и „Лангдјел“ потопљени већ у почетку рата. Ниховој судбини придижући се је поводом битке код острва Јаве и трећи по имену „Доркостон“. Јапанци су тако отклонили од себе сваку евентуалну опасност због напада на јапанска острва, пошто два носача авиона нијесу довољна да угрозе Јапан из толике даљине.

Овако тешке поразе госп. Рузвелт није предвидио у свом ратном плану и није мислио да ће до њих уопште доћи. Ратно бродовље се не може из

Акција комуниста у Црној Гори нема свога оправдања са економске, националне и марксистичке тачке гледишта.

Они су за вријеме од дана препада на мирне италијанске војнике 13 јула прошле године па до данас, претворили Црну Гору у долину крви, глади и згаришта кућа. Ако овако наставе Црногорац ће нестати са мапе Балканских земаља. Дванаести је час, да им се супротставе патриоти из Црне Горе једном снажним против-акцијом ради спаса свога народа, својих жена и дјеце. Комунисти су у једној незнатној мањини према огромној већини становништва Црне Горе. Само терором и својим бруталним методама, али добро опробаним, они држе народ у страху и потчињености. Привремено су га опили својом квази политичком идеологијом, тако да су у њему убили моћ за отпором.

У посљедњи, али добар час народ се буди. Националистички покрет у Васојевићима, Бијелопавлићима, Пешићима и другим мјестима Црне Горе о томе најбоље свједочи. Разлози, који диктирају овај отпор, проистичу из неоправдане комунистичке акције.

Економски чиниоци су главни разлози који приморавају националисте на борбу противу комуниста. У историјском аспекту, Црна Гора има потреба свога становништва увијек је узимала жити, разне артикле и фабричке производе са стране, да би могла да опстане и да задовољи своје

дану у дан надовољити постојећа грађанска захтијева више мјесеци рада. Ако још к томе надовоља акцију што су јапанске подморнице извршиле дуж калифорнијске обале и што њемачке подморнице воле уз саму атланску обалу Сједињених држава, можемо лако закључити какво расположење влада међу американским народом, који није што рат, а којег је госп. Рузвелт у рат натерао да одбрани и заштити личне интересе својих партијских другова, већином јевреја.

Американско ратно бродовље потиснуло је са Тихог Океана, а енглеска морнарица и не сања да би се могла одупријети или напаст, јер је знала и поморска надмоћност Јапана стварна чиница, коју отворено признају енглески и сјeverно-амерички листови и о којој се воде дебате у дипломатским одговорним круговима, тражећи одговорне елементе и формали од говарајући излаз.

Док демократске новине настоје да маскарпају пред јавношћу истину вјешто изабраним фразама, јапанске трупе настављају своје операције и искрцају се на разним стратешким острвима далеког истока, а нарочито Јаву, што представља по свом географском положају најважније уоприште, јер Јапан, скупа са осталим острвима, Индијски океан од Тихог. По својој природној пријености то је веома богато острво, а то доказује и густо насељено становништво, које броји преко 41 милион душа.

Ово су све епизоде овог великог рата, којег су западне демократије изазвале да задрже своје позиције у свијету. То је била само нада, која сваки даном отпада, водећи младе ратне народе на сигурној победи, неопходно потребитој Европи и читавом свијету да се напакон дефинитивно уреди међународни односи и наредима признају њихова света и стечена права.

најосновније физиолошке потребе. Ово због тога, што она као пасивна земља не може да произведе толико економских добара да би могла осигурати свој живот без увоза са стране. Слабу прозвизујућу моћ Црне Горе, у оквиру 16 срезова који њој данас припадају послје капитулације, показале нам званична статистика из 1938 године.

Обрадљивог земљишта за оранице Црна Гора има свега 129.224 хектара од укупне површине, која износи 1.545.410 хектара. На том земљишту оранице од ратарских култура гаји се: кукуруз, пшеница, јечам, оvas, наплица и жељда. Принос у зрнастој храни са те површине годишње износи свега 5.258 вагона. Данас у Црној Гори — 16 срезова — живи 544.000 становника. То би значило, да на сваког становника годишње дође око 100 килограма. Рачунајући да на једног становника годишње треба просјечно по 200 килограма, произишће, да се у Црној Гори мора увести мањак хране од 5.624 вагона, који је већи од приноса. Принос у пасулу износи годишње око 8 вагона, а треба га увести око 450 вагона. Принос у производима животињства нешто је бољи, али се не може издати задовољајуће велике количине вина са стране, нарочито о (овне и козе) је мали извор прихода од кога народ добија само дио својих потреба, а остало коњарство, свињство и живинарство слабо развијено тако да стоји на врло ниском степњу. Принос од чедларства тако је незначителан, да се мед и восак увези са стране за домаће потребе. Рибарство је само што задовољава домаће потребе, него се прерађена рибиз извози. За Србију се извози годишње до око 8 вагона суве рибе. Црна Гора и ако је богата у шумама, од шумарства селак готово није имао никакве користи. У пркос стварних чиница да је Црна Гора позната по своме рудном благу, ипак је она у погледу изналажења тога блага тера икогнита. Производи текстилне и металургијске индустрије, машине, апарате, као и предмете индустријских производа за исхрану, она је увијек само увозила. Артикле, потребне сељаку као што су петролеум и бензин, такође је увозила. Исто тако увозила је цио санитетски материјал — лекове, завоје, гау, хируршке инструменте и друге разне медицинске апарате.

Промет добара у Црној Гори био је стално у ометању услед огромних потешкоћа у саобраћају. Познато је, да Црна Гора није била повезана жељезничким пругама са привредним центрима на Балкану и у средњој Европи. Па и колским путевима нијесу била повезана сва главнија мјеста по њеној унутрашњости. Отсуство тих и таквих саобраћајних веза значајно је за Црну Гору увијек назадак и сиромаштво.

Из горњих чиница јасно се види да Црна Гора, као некапиталистичка земаља у главне жи-

ви од увоза са стране економских добара и да има веома слабу прозвизујућу моћ. Горњи статистички подаци узети су из 1938 нормалне године, који не важе данас, јер због ратних прилика пољопривредни производи су у великом опадању. Такође и сточарство и сточарски производи.

Свако ометање увоза или његов застој имао је за посљедицу кризу у потрошњи добара, неопходних за живот. Становништво је оштро осјетило те кризе крајем 1915 и почетком 1916 године као и за вријеме Аустријске окупације. Црна Гора послје капитулације након слома Југославије у априлу мјесцу прошле године, отсјечена са свију страна од својих извора за исхрану, поново је осјетила кризу у снабдевању животних намирница, јер их није имала у резерву. У народу је тада завладао панични страх од глади. Италијанске власти из чистог пријатељства према Црногорцима и њиховој славној историји, на мах су оцијенили ситуацију у народу и одмах су пружили помоћ у храни, одјелу, смјештају и санитетском материјалу, како становницима Црне Горе, тако и оним многобројним нашим избјеглицама из Метохије, Војводине, Босне, Херцеговине и Далмације, који су тражили уточишта код нас, спасавајући своје животе испред хорди хрватских и албанских усташа.

Само у храни Италија је увезла од маја мјесеца 1941 године сљедеће количине у вагонима: кукуруза 195, шећера 126, пиринча 106, кукурузног брашна 101, пшенице 50, паште 22,43, пасуља 5 и сланине 75 квинтала.

Поремећај у снабдевању наступио је због препада комуниста и њихове усташке акције, која и данас бијесни широм Црне Горе. Услед прекинутог саобраћаја, разрушених путева, честих окршаја са италијанском војском, пљачке италијанских аутомобилских колона са брашном и житом, — становници удаљених и изолираних мјеста не могу данас да добу до потребних намирница ради своје прехране. Уз то, његова исхрана погоршана је и тим фактом, што селак није био у могућности да прошле јесени засије предвиђене оранице, а неће му се дати прилика, да идућег прољећа засије и обради земљиште, воћке и винограде. Партизани олудузимају народу и посљедње залигове у храни, јер је селак приморан да их издржава.

Ако комунисти не положу оружје и буду и надаље ометали Италију да нас снабдијева, а наш увоз данас зависи једино од ње, онда Црногорском народу пријети изумирање од само једне глади. Са оваквим „ратним потенцијалом“, какав пружа Црна Гора, акција комуниста била је унапријед осуђена на пропаст. Удар намијењен Италијанима, свом својом жестоким сручио се на леђима нашега народа.

Д-р Хаџдук Весковић

Лице и наличје

Ми смо земља великих контраста још од нашег настанка. Имали смо великих људи, које су красиле све врлине духа, племенитости и интелекта. Имали смо их код подграђанских оца-клија, а често још више код сеоског општина. Сурова природа, тврда камен, посна земља и вјечита борба, претворили су сваки друштво у обичног дивљака. — Племенита и чиста раса кроз, неписани али неумољиви закон наших брда и култ њихових предака, сачували су нас и уздизали напред, чинећи нас боду на бојном пољу, синско-длава и отмен према пријатељу и госту, прудушети и пажљив према странцу, скромни у својим прохтељима, — наш човек је био и остао честит у основи кроз вијеке.

Стављао је крст на себе и уздизао при сваком напласку сунца! Знао је да му оно доноси подвиза са широким поља и житница његових предака. — За своју нацију и своју вјеру умирао је без крика и без знања бола.

Своју скромну богомољу, без злата и без драгог камена, — често са тивним крстом на часној трупци, — пожељивали су често. Да чују молитву и прилепајући се, да окријепају душу и тјело и да се спреме за нове напоре.

Поштовали су свога свештеника и уједно учитеља и ратног друга, који је до скоро одлагао своје оружје тек пред сам отаџи.

Љубили су и бранили своју рођену

грудун са правим фанатизмом. Оди

њихове борбе, чуче се даље преко

њихових тјелесних граница и будно на

вјерског и националног дрмења, а

често и колебања, сву нашу једно

родну и једнокрвну браћу.

И док су једни радиле тако, други,

мање отпорни, жељни земаљског жи

вота, а често и на ната, — јер ми

смо стари нације, — ишли су код

паше скадарског, турчили се и наби

јали чак на своје главе; — на сваки

начин преварили и од нове средине.

— Живи доказ имамо овдје међу нама.

Од ових хиљада подгоричких мусли

мана нема ништа осим цигло дање по

деште правих Турака! Све је друго

потурчени Црногорци, често од најбо

љих и најстаријих наших породица.

Ми имамо и данас живота хуко, од

честите шморгорске породице, који је

тек на шесто кољено са православним

попом својим рођаком!

Суров је закон наших брда; суров

је наш живот, и протан са јуно фа

талима, прихлијепо од наших вјеков

них комшија и непријатеља Турака!

До коња десетстотина година, про

шлогога вијека, ми смо на својом ко

раку могли срести наше дивне расне

типове. Омиљене снаге, вјере, поште

ње и свију врлина које краше човека.

Налазали смо се у подухвем и за

нас необичном периоду мира. Омади

на је почела тражити нову забаву и

нов живот. — Америка, зачарана

земља злата и драгог камена, повукла

је највећи дио наших младих људи.

Пред њима се отворило нов и дотле

непознат живот. Невјешти, сирови и

неуки, губили су своју младост по

равани рудницама а често подгледу

искушењу и постали поклонници Венере

и бога Бахуса. Последнице су биле

немногине. Појавила се у наше село

неверична болест и туберкулоза. Они

сретици који су нашу домиљу, при

вукнути на страни болем животу, убр

зоу су остали без ништа. Разочарани и

немоћни, бацили су кривину на своју

околицу и на земљу која их је родила.

Незадовољство се почело појављати.

Многи наши студенти, са страних

универзитета, домијеће међу нама но

ве теорије, често и добре, али на на

шем терену неваљалије. Све је то

дошло у сукоб са суровом истином:

„Ове горе не трпе регуле!“

Слаби математичари и још гори до

мањини, наши школовани људи, до

бри делимом, почели водити политич

ништа, као год човек који срка ра

каниа скрб а мисли на туђе печене.

Земља ни није могла дати, нити је

имала да им даде оно што њима треба,

Зато систематски почеше поткопавати и рушити све наше ауторитете, пољу

лаше карактере, упућаше наше тра

диције и унијеће духовни пушто; —

често као експоненти туђе политике.

У мјесто порушеног старог поретка,

ново и боље не створише ништа, иако

су зато имали сјајну прилику! — Че

кали смо да им неко нешто понуди,

да им поклоним, заборавајући стару

истину: „У цркву се не даје оно што

дома тебје!“

То је негативна школа на 1907—1918

године, која нас доклеке потсјећа на

данашње наше политичаре, који тра

же дању на поклон, да им се даде

на тањуру, без рада и без кали крви!

Мислили смо да нам је дуго и горко

искуство јасно показало да је та шко

ла прежијепа сама себе и да се мо

рају тражити нови путови, бар за сада.

— Али смо при томе заборабили на

анатан број ренета, потурица и сва

ковских нација, — из увјерења или

из користолоубља, — све једно!

Заборабили смо да је држава Југо

славља ликвидирала овдје међу нама

и посила целокупне влатне резерве

Хипотекарне банке и милијарде папир

новица Народне банке. — Забора

вали смо на стихове бесмртног Ње

госа:

„Док је мени у кеси новаца,

а у Црвој Грвој трговина!“

Али, када све то саберемо, слика

нам је сасвим јасна.

Господа, која су на познат начин и

за познат циљ дограбили народну им

овину, вјерују да је данас сјутра мо

рали полагати рачуне своје појерно

стицања. Са влатом се тешко разва

ти, па сматрају да им је много корис

није рачунавати преко јефтине црно

горске крви! Иначе, зар би могли

мирне душе посматрати пропалање

таког народа без једног данка, да

чувају и од њиховог живота да се

народу помогне? Ово нас потсјећа на

једну библијску причу: „Ко је вла

да, нема дакле!“ — Не рачунајући

да давали оставку на државну службу

једади апајан број државних чинов

ника, иначе привик божјака! Откуда

се добро јело, пило и често разва

љало, — кад се ништа не ради?

Многи од њих мисле, ако је био

15—20 дана ухаушен, или мјесец

два дана интерниран, — што често

изазову, — да је са тим легитимни

и десно и лијево, и да је свршио

читав народни посао!!

Многи се коче и дуре по цетинским

улицама, и из неке горде лисне

гледају на све оне који имају на ка

каве послове везе са италијанским

властима, да би на поштен начин

израдили парче хлеба за себе и своје

породице. — Та иста господа са

лажним патриотизмом и лажним

моралом, шаљу своје сестре, ћерке и

жене код многих италијанских

официра да из

моле мало повишице у брашну,

ветину, пахти, перину, петролеуму, —

дај шта даш!..

Сиромах официри, у чудо се нађе

када пред собом види младу, дра

жеску и насмијану госпоњу или

госпојиницу, а често и по три-четири

у друштво. Жао му да тако кра

свијетак уве

не од глади и немаштине, да се

смикује и даде. Шта ћете, људи смо!

Али се у још веће чудо нађе када

после 3—4 дана ујутро разговор

исте даме којој је у сусрет нашао, во

јеван у друштво својих другарица:

„Шта мислите? — Један италијан

ски официр, који ме често загледа

на улици, послао ми је по војнику

би на 10 литара петролеума! — Ја

сам, наравно, такву понуду са

презреним од

бацио!“

Овако кривих дама, са високим

моралом и неприкосновеним

патриотизмом, ми смо у своје

либро забили велики повећ број,

али наравно стар, ми чувамо тајну,

и не замиравимо, пошто је то

пренешено из школе

београдских властодржаца,

код којих се није могао направити

ни један корак без интервенције

лепшега

пола.

Аргма

Британска признања

Британска штампа, бацијају поглед на војну ситуацију, присиљена је да се подата тужних размишљања. Целу Експрес“ изражава све веће страховање од поводног оружја. Велики губитци трговачког бродовља стварају највећу опасност за Енглеску. „Делу Мал“ објављује да је његов њујорски дописник поставио сјеверноамериканцима прецизно питање: „шта би по мишљењу Сједињених Држава требала Енглеска сада учинити?“ Скоро свуда је добилен исти одговор „Енглеска чува превисше трупа и аероплана на Британском острву.“ Директор „Пост Меридиан“ даје апсурдни предлог да Енглеска, након што буде, према његовим ријечима, поново очисти Средоземно море, треба да са мноштвом војника продере у Италију. „Делу Експрес“ проучавајући положај у Источној Азији, меланезијској констатова да је у Сингапур заробљено 63.000 британских војника, иако су исти имали довољно муниције, намирница и воде да се одолују опсади. Енглеска се пита зашто је Сингапур тако брзо пао? Одговор да се (разлози непознати“ не задовољава никога.

Што се тиче могућности савезничког отпора на Јави, пројекта је лондонска штампа песимистичким тоном, будући да није у стању да сакрије пораз који се довршава. Ако Јава падне у јаванске руке, неће више постојати никаква нада да се непријатељ макар у будућности отјера са освојених положаја.

Дописник британске службене агенције са Јаве телеграфише „Рајтер“ један допис који се односи на битку која била сјеверној обали и у плоди јаванских рат се протеже од западног краја до источног од Сурбаја до југог краја 960 километара и дужи на 60 километара. Велики јапански успеси — поставља дописник британске агенције — постигле су до сада око једне стотине бициклина и бицикларских аутомобила, који су продриле све до 70 километара сјеверно од Бантоенга. Тако су трупе продриле до 125 километара од обале са тачке испиравања. Судећи према изјави ефикасности и материјалу, јапанци на Јави долазе до своје острво целокупном брзином мјесечног рата.

Посматрајући пораз сјеверноамеричког, енглеског и холандског бродовља у Јаванском Мору, пише „Рајтер“, да ће губитак већине холандске флоте доћице претстављати предност за Јапана, јер неће моћи стизати поморска појачања ни из Енглеске ни од Сједињених Држава.

НАШИ ПОКОЈНИЦИ

Од хрватске комунистичке руке погинули су: Јовановић Душан, капетан у пензији, Брчели; Томашевић Илија, резервни официр, Брчели; Дабовић Љубо, званичник поште, Вир-Паазар; Милена, удова капетана Дрлевића, Колашин; Стево Протић, полицијски писар, из Пећи; Бајо Божовић, претседник општине, Шекуларске; Basis Лабан, поручник у пензији, Полимље; Ђиновић Мило, земљорадник, Баре Крајске; Вуковић Милутин, полицијски писар, Беране; Капетан Мићановић, Пина; Капетан Душан Бајалић, Пина; Петар Палић, Билеће; Ристо Бијелица, Нишкић, Горње Поље; Свештеник Славко Поповић, Врба код Гајца; Јован Пешикан, Билеће; Милан Граовач, земљорадник, Трусина; Капетан Бранислав Шошковић, из Васојевића; Командир Драго Јауковић, из Пине; Миланов Тодоровић, из Дуге Нишнице; Божо Першић, наредник, на Ступара; — Наставиће се —

Неоснованост комунистичког погледа на економско развоје

По комунистичкој доктрини нико не смје имати свој имања, ни наслиједеног ни зараженог, а сва неопкретна и покретна својина т. ј. посједи свију врста, фабрика као и сва остала велика и мала предузећа, кућне ствари, храна, стан, стока и т. д. све прелази у државне руке. Сва фабрика и занатлијска израда, жито и остали пољопривредни производи иду у државне магацине, а одатле се дијели свима. Да се дође до овог „раја на земљи“ потребан је велики труд, јер се ни велики ни мали капиталисти (фабрикант, индустријалац, трговац, занатлија, сељак и радник) неће драговољно одрећи своје својине. Да би ипак постигли свој циљ, комунисти захтијевају револуцију помоћу које ће све припадсти државној власти, а ради устваривања имућних треба трезор, насиље, диктатуру пролетаријата, т. ј. неограничену власт оних који немају ништа. Нарочито комунисти данас настојавају да придобију за се радништво претстављајући му се као једини пријатељи и заштитници, говорећи им: „Другови учинићемо вас најсрећнијим људима! Имаћете свега у изобиљу!“ Одреците се државе и народности! Дajte нам све своје имање, одреците се своје породице и задовољство се заједничким женама, а дјелу ћемо вам смјестити у државне васпитне заводе! Треба да радите за нас даштруво читавог свог живота без никакве правде на какву својину, а своју слободу да жртвуете нашој вољи! Зато ћемо вас хранити, одијевати, и уопште старати се о свему што вам треба!“ Овакви ријечима заслијепе се масе и оне лако падају у њихову замку и пропаст.

Рађањем сви ми доносимо са собом разне добре и рђаве особине, на које породично, школско и друштвено васпитање може само унеколико утицати али никако на основу промијенили људску природу. По самој природи људи нијесу једнаки ни разумом, ни јачином воље на своја осјећања, на што ми није једнак ни тјелесни састав, здравље воља и способност за рад. Због тих различитих душевних и тјелесних способности јављају се међу нама разлике које се примјећују сваком приликом. Одатле настаје подела рада према способностима, настају разна занимања која тражи живот али неједнаким наградама. Да се све то доведе у хармонију није лако стварати, а видимо да се то покушавају ријешити на разна начине од којих се највише разликује рјешавање тога питања по комунистичкој методи. Стој карство, трговина, пољопривреда и занат биле су разне врсте човјечијег рада. Радном и штедљивом појавила се приватна својина, а не због моногалистичког брака како то тврде комунисти. Што је неко радом добио на то је полагао своје право које је признато од друштва и од државе својим законима. Кад је постала држава она је у интересу појединаца и целијелије признала дјети и право наследства од њихових родитеља. Вјештиним и искусним радом човек долази до неког добитка и сунвића те је тако постао капитал који се захваљујући техници и индустрији у најновије доба умножио. То је економски капитал који не би требао да шкоди ни једном сталежу. Без материјалних добара не може бити напретка у људском друштву. Али исто тако то друштво не може бити без умног капитала иако га комунисти презиру као штедан или бар неопретен. Код људи су побуде да рад различите, као нпр.: животна потреба, жеља за добитком, љубав према породици, уживање у раду (наука, вјештина, религија и увиђене идеје), код комуниста на рад покрећу само: нужда, приносак и казна. Ту нема воље за рад, пошто нико нема никакве зараде и уштеђевине; већ све плодове њиховог рада

— Превос за 6-тој страни —

— Пренос са 3-те стране —

узима државна и с њима она располаже. Стога радници на све могуће начине настоје како ће мање снаге утрошити и мање урадити. Најбоље документе о свему овоме налазимо у СССР. Тамо је држава једини власник, послодавца и капиталист, те чудновато изгледа што у њој и до сада нема опште поделе рада и животних намирница, нити једнаке поделе за све раднике.

На питање како ће се свакоме давати једнако не могу се сложити ни сами комунисти. Ми знамо да су различите способности физичке и духовне код нас а осим тога увијек је било лениваца и варљација којима се никакав рад не допада. Из овог разлога неправо би било дати свакоме подељено, они сами од тога отступати па не дају. Већу плату имају нпр. комесари, техничари и стручни радници него обични некавалификовани радник. Природна је ствар да ће они који имају већу плату почети стварати приватни капитал, који је већ био у Советској Унији учинио неке комунистичке вође правим милионерима. Чудновато ми изгледа како ће се давати иста храна јер не би се и она заједнички давала јер неко може више а неко мање да поједе, а има и таквих који не могу поднети сваку храну. Дакле, неминовно следи да и саме животне прилике стварају појаву неједнакости. Дале, комунисти кажу да треба давати свакоме према његову труду и заслугама. Ни ово се не може сложити са комунистичком науком да свакоме треба једнако дати. Али ни ово се не може примити, напротив, још ће се преје правити неједнакост, јер је већ готова подела поданика на богате и сиромашније, као што је и у капиталистичким земљама, а природно је да онда пада и комунистичко уређење. Комунисти приједлажу још једном начину поделе добара, наиме: дати према снази, а давати према потребама. Ово би заиста била најправнија подела, али и она доказује да не може бити потпуне једнакости у животу. Постоје разне врсте рада. Једни сједи у лијепис и топлим канцеларијама, док остали раде ради опасним рудницама и фабрикама, чисте улице и канале, перу нечисте хаљине, обрађују земљу и т. д. Кад би сви хтели радити исти посао и бирати који је најлакши, а у исто време доноси му највише користи, онда ни комунистичка држава не би се могла одржати. Одатле почиње присилан рад за раднике, селанке и остале без икакве платње да ли они имају воље и силе да негу, прв чему се догађају подмињивања надзорника и слаб рад. Да бацимо поглед на Советску Унију гдје се покушала применити ова комунистичка метода. Ми тамо видимо да неки сталежи немају никаквих права, док највиши чиновници и партијске вође раскошно јеђу и пију са својим друштвом, а радници и селанци, а нарочито они које не штити закон иду гладни у дрочишма и гуше се у тјесним и нездравим кућицама, са својом породицом. Комунисти и ово покушавају бранити својим потребама које су друкчије од радничких и селачких. Ни задовољства нема тамо гдје нема слободног избора рада и слободног живота. Зато су најсрећније оне државе које признају личну својину и старају се да сваком поданику што боље економски напредује, и тим спречавају да не падну у пропаст т. ј. у незадовољнике и пролетере. Као што видимо комунизам својим предлозима о подели рада и животних потреба (стан, храну и одјелу) и против своје воље уводи неједнакост у људско друштво. Комунистичка држава је заиста једна велика машина, а да би њени поданици радили како треба, мора имати на хиљаде разних управитеља и надзорника принудног рада који обављају остали поданици као неки државни робови, јер би иначе посао ваљино или због слабе воље за рад без личног интереса, или због личних и варљачких којих ће увијек бити. Осим тога у тој држави

Савојска Династија

III.

Пошто приспије пијемонтска војска, удари одмах на Бурбонце, те распоршиш их, заузе Капуу, одакле бијаше већ умукло Франциско II и склонило се у Рим код Папе.

Пошто је овако стање у Италији било признато од најглавнијих сила, и Виктор Емануел II признат и проглашен од народа за италијанског краља, влада, поставши под општим именом италијанске, поче се бринути о унутрашњем преустројству у сваком правцу. Још остајаше Рим и Венеција па да се доврши уједињење Италије. Гарибалди, кројаше планове како прво да освоји Рим. Зато 1862 г. не обзирајући се на опомени италијанске владе, која не желише учинити себе одговорном пред Европом, прође кроз Сицилију, сабирајући око себе добровољце са усликом: „Рим или смрт.“ По повратку на полуострво, би заустављен од италијанске војске којој се предаде после борбе у којој би рањен.

Године 1868 морала је Италија у савезу са Пруском надржати рат против Аустрије, али изгубивши битку код Кустоце на суву, и код Лисе на мору, би принуђена да остане у дефанзиви, па тек дошнје да предузме нападне. У толико Гарибалди бијаше победоносно допро до Пијемонта, но буде позват натраг. Њена сјеверна савезница сатрије Аустријанци код Садове, те по закљученом миру успјед

мора бити хиљадама учитеља и васпитаца, а да не говоримо о комесаријама и др. правцима. Сви се они разликују од осталих другова те су стекли већа права него остали поданици. На тај начин опет се почињу јављати разни сталежи у комунистичкој држави.

Тако комунадама доводи до много горег путања него што је до сада у војни држави имало. Неколико буржоазија, Раднички економски промисл по јединицима стварају је рече, одан посао јер он само доноси нешто више задовољства, стварајући крајњу борбу класу и непомирљиву борбу у друштву. Ово јасно и отворено горе комунистички прогласи. („Нек буржоазија потоне у својој крви“).

Ријешити социјално питање и остварити економско благостање, може се само уз смишљен и слободан рад свију и правичност за све. Велика је грешка комуниста што иду против захтева морала, диктаторског самовољом и насиљем једног друштвеног стање над осталима. Економски задовољење и јаке селачке и радничке масе најбољи су устук комунизму, стога друштво треба да их озбиљно и искрено помаже. Радници имају право на своје професионалне савесе, али њима не смију управљати комунисти, који их само заводе и експлоатишу, не мање од себичних капиталиста, радници треба да су свјесни, па неће падаати на степен јадних пролетера од којих ни радничтво ни остало друштво нема никакве сребе.

Овај опасни покрет у данашњем ратном вртлогу као бујица и код нас се шири, али чудновато, многи не видје да куца он вода, нити се ништа обавиљу у нашем друштву предузима, да се на вршине стане залу на пут ка и нас не би задесила кобна судбина велике Русије. Потребно је да свака класа хоће се с њим борити и да је свако одговоран за кобне посљедице своје немарности, а види залу пред очима. Комуназам најбоље могу зауставити селаци, јер су ми они по природи противници, а уједно су највећи и најотпорнији дио народа. Али то треба да раде и остали сталежи са својом интелигенцијом. Нарочито хришћанство као вјера културних народа, вјера сиротиње и богаташа, не смије данас само посматрати, како у очажној борби са духом, ваљано комунизма заносе омалудни, раднике оставља друштву. Иначе би хришћанска црква радила против саме себе.

Цетине, 25. II. 1942.

Брана

заузимају Наполеона III, Аустрија предаде истоме Венецију, а овај је уступио Италији, иза једногласног плебисцита у корист Виктор Емануела II.

Примајући Виктор Емануел II иза тога у Торину депутацију, коју ми саопшти пребисит Венеције, рече: да самтра ово за најсрећнији дан у својој животи. Јер се за ваља збрисао са полуострва турских јарама, да је Италија уједињена али недовршена а зависи од Италијана да је бране и учине напредном и великом.“ Да би се уједињење Италије довршило, остајаше још само Рим, против којег се, под предвођењем разних народних вођа, а особито Гарибалди-а, учини још један покушај познат под именом бојева у римском пољу у којему прођоше рђаво храбри добровољци.

Рат између Француске и Пруске (1870), дође као наручен за Италију, особито пошто Француска, највећа и једина заштитница престола, поче да уступа пред побједоносним пруским оружјем. Италијанска Влада, затим и сами Краљ, покушаше да мирним путем принуде Св. оца Папу на предају Рима, али све бијаше узалуд. Војсци би наредено да маршира на Рим, која доспјеше под његовим бедемима и отворивши топовима улазак, спремају се да га заузму узалуд, но у толико се руска посланица предаде. Виктор Емануел II ступивши у Рим прими народ са изразима велике привржености и нареди да се законом одреди положај Папе према држави, којег овај не хтеде да призна; затим, ступивши Виктор Емануел II у своју резиденцију на кверинама, изговори он знамените речи: „Рим сам сво и остаћем“.

Од тадашњег краља, први војни министар, одакле, Краљ поште, да је прво дајућу најтежких борби, да тизаа свој идеал, одује се амале, а да се неможе, свети благородни, да се за независност Италије, те још у доброј мушкој снази изненадном болешћу 1878 године, испуштају немогућу, са којег исти паде, да је и да је анатому при скончању његовог витешког живота, признао да његова заиста је био први краљ.

По смрти великог Краља, ступа на престо Италије достојни син Ота тачине Умберто I, који заиста се наводи на вјерност, заклиње се и својим деветогодишњем сину Виктору Емануелу III, Књазу од Напуља, приликом најусуљенијих овајаци од стране народа пред двором квериналским: „да ће ми спремити исту вољу, којом њега народ сад поздравља, кад он буде ступао на престо Италије“. Умберто I још као принц у чину пјешадијског мајора одликовао се у боју код Кустоце, гдје постројишави шупље коло од батаљона којим заповиједаше у близини Вилафранке, заустави и разagna хукарску Аустријску коњицу, задржавши је, да се не упушти за уступајућом војском италијанском; а кад му у истом боју надлежних генерал заповиједају, да се измакне из прве линије бораца, пошто чинаше биљењу својим сјајним одјелом и непријатељским артиљеријом и одловара: „Како старјења не слушају само вам никад неку опростити, што од таквог степена стјежњавате моју слободу“.

Брат Краља Умберта, блаженопочивши принц Амадео, Дука од Аосте, у истом се боју одликовао и задобио рану, затим је 1870 год. био изабран за шпанског Краља најавивши, да жели владати Ураљом. Но послије двије године узалудног труда да сложи вагањене странке, даде оставку у руке окупљених кортеса, повративши се на тога натраг у Италију, гдје остаде до краја свога живота, као десна рука својој брату Краљу Умберту, уживајући велику популарност у цијелој Италији.

Године 1884, кад је пламен колере косио у Напуљу, гдје је по 900 на дан умирао, у горњој Италији код Пор-

денона бјеху том приликом велики војнички маневри, гдје је требало да присуствује Краљ, нашто ће тада овај: „У Порденону је весеље а у Напуљу се умире — идем у Напуљ.“ Овим је чинком запечатно ујерење његове љубави према народу, које ужива у потпуном смислу ријечи.

Жена Умберта I-ог, лијепа Маргарита, Краљица Италије, јак је блаженопочивши Фердинанд Дука од Бенево млађег брата Виктора Емануела којом се вјенчао 1868 год.

Овај брак је био благословљен 1869 мушким чедом Виктор Емануелом, принцом од Напуља.

Венеција, док слави Петровић-Венетија, док преко 200 година з-прављеном судбоним, душтвима, славног српског гетмана Црне Горе, дочекува као многог госту, учину славног Краља поштењак, сини вјетског Умберта I-ог, који додана да-вапроси кћер витешког и јуначког славом окупијеног господара Николе I дивну књезицу Јелену.

Проглас њеног узвијеног Оца, којим објављује народу ову радосну вијест и сретну вјераду, јер дочекал прогласионом усликом и наукушњенијим одушевљењем и слављењем, те идући неопишаним весељем, срца његових поданика, који су сваку срећу свог узвијеног Дома Владарског сматрали за срећу своју и цијељо црногорског народа.

Бјермодом књезице Јелене са Емануелом II, који је додана, објавио је су се послије толико вјера, оне исте везе, које некад спајају два народ са народом италијанским.

(Сардиња се)

Начинак ратна дјелатност

Последњи немачки ратни извјештаји саопштавају да су на савестовитом фронту уништене советске снаге које су настојале да пробиву немачке завојеве, уз велике крајње губитке 940 заробљеника, заплињених су велике количине бацања бомби. На Донском сектору је непријатељ поновно своје узалудне нападе. Приликом једнога противнапада који је извршен са савршеном сарадом брдских трупа и окупљених и ваздухопловних снага, уништен је један велики одред непријатељске коњице. Немачка борна кола пробива су се међу редове непријатеља, који се повлачио, задијајући му велике губитке. Непријатељски напади извршени су на разним тачкама централног фронта и сјевернога сектора источнога фронта, али су остали без успеха. Током једне немачке локадне акције изабачен је непријатељ на својих положаја. У овој акцији је легија „Финланд“ С. С. формирал у жестоком борбама претпостростала 25 непријатељских утврда. Током 2 и 3 фебруара изгубио је непријатељ на источном фронту 85 борних кола. На Криму су одбијени током жестоких борби огорчени непријатељски напади потпомогнути борним колима. Немачки ваздушни напади на град Керч и на обмилућу пољу изазвали су широке пожаре.

Немачке борбене формације непрестано бомбардују луку Ла Валета на Малти и постепено руше лука потројена и базене. Аеродроми тог острва су стално нападани дању и ноћу. У Сјеверној Африци су немачки борбени авиони напали у ноћ 3 фебруара аеродромски постројења јужно од великог језера Амаро. Навазани су велики пожари и жетовне експлозије у хангарима, складовима горива и на другим постројењима. Ноћас су бомбардовали војни објекти александријске луке.

У поморској зони око Енглеске потопљено је током ове седмице 26 непријатељских трговачких бродова.

ЧИТАЈТЕ И ШРИТЕ

„ГЛАС ЦРНОГОРЦА“
КАО СВОЈ НАЦИОНАЛНИ ЛИСТ

„Злу се сваки на пут стати мора“

Историска документа говоре како су се у Црној Гори постепено увлачиле потурције до 1702 год. опијајући лажовјери свијет послатистица исламске вјере не бирајући средства ради истребљења Црногораца. Црногорац је стајао уздигнути и ведрог чела слоган одоле, истраја и очува поносно име којему се свијет дивно. Истичем примјера ради како су Турци настојали да међу Црногорцима ставе крвави мач да се црногорска братства искољу. Послали су онда једну пророчицу међу Џуцама да при удар мача буде онде гдје је искрено и братски чисто срце куцало, али свјесни народ поштујући своје вође, пророчицу предаје глavarима:

Проста саба на сто тупа Турска,
да Косова кога нас савио,
При злу томе ако је истиа“ (ћетови)

И Црногорци су тада разамули мачем истребљивши потурције.

Исти примјер имамо сада када Црногорски комунизам (боље рећи: Црногорски глумизам) проповиједајући послатисте коришћења туђе имовине, колхоза, слободне љубави и 5 сати дневног рада те проповиједајући рајски живот доводи у опречност оно што су здрави разум и народне потребе створили. И тим начином је сковао крвави мач да се разаме и очисти све нездраво што уништава поносно црногорско име, да се одреже те нездраве и незгодне идеје у Црној Гори — исто као што су истребљивши потурчанине.

Омладине је била као плодна њива на којој је сјеме комунизма могло да плоди. Сензација! опијају омладину, а тих сензација има безброј! Примјера ради ево што кажу: „Само у Русији се пшеница сије на авиона, само Русија има тракторе најбоље на свијету! О чуј! А какви трактори ће преградити црногорска брда и које сјеме ће се у њих посјати кад и дубовина у овим сурим кршима тепо расте? Нашлао се још и неки шалвачина па расуо пропаганду како се радницима храна спушта падобранима на авиона, као бајаги ради модерности, и олакшице ради! Ех, Боже, како је ово мјесто сјеме фантазија за луде гивке, као да ће једног дана печене кокошке с неба падати а готовани, нерадници и љенцине само да жедру. Ови идеолози пријатно су се смијали кад су, умишљено похваливши, по црногорским селима почели падати бомбе које су они изазвали даном 13 јула даном њихова устанка и њихове пропасти ако Бог да!“

Видећи свој неуспјех, и да би свој неуспјех оправдао пред несрећно пострадалим народом, њихов штаб — као она вјештица — сматра сваког поштованог човека као шпијуна и противника:

„Па је сада што није изикала,
Ударила какавнат вјештице,
Двадесет је до сада казала“ (ћетови)

Одводе поштене људе, људе од ауторитета и здраве свјести, по неким штабонима и неким судовима па их немилосрдно смичу. И данас као некал морамо узвикнути:

Проста саба на сто тупа Турска,
да нешто ово дод доваћемо!

Напојмо се Његошевим духом, нека би он наскрасо као славан ојевани црногорски дух наших праједола. Нека примјером слога наших праједола опет царује, а братска љубав да загрије наше груди — јер, ево сад вријеме:

Пред олтаром плахине кањелов,
Сачине се наду у шестере,
Бежу мушкетере преохладна,
И у њима упрла слобода“ (ћетови)

Окупите се Црногорци и пробудите из мртвила и азамалости. Тријемите „потурчачке“ модерног вијека, не умирије потурбуше од шике манијака. На помоћу је ново доба, нови „Горски Вијени“ — вожите се заклетвом сепарада Букоте:

Умлет се добро Црногорци!
А ко чини бити ће побјобла,
А ко изаа онгог те поче

Свака му се сатвар скановила“ (ћетови)

П. М. Лазица

НАША ИНТЕЛЕКТУАЛНА ОМЛАДИНА

У једном мучном и деспотском двадесетогодишњем раздобљу србијанских режима у бив. Краљ. Југославији укорјенивали су се равни политички погледи и схватања, разне политичко-социјалне фракције, чији је експонент био углавном, или бар добрим дијелом, омладине. Нешто због рђавих политичко-економских прилика, нешто због старог и освједоченог правила да омладину најбоље и најлакше одушевљавају социјално-револуционарне идеје, а највише због спровођења равних унутрашњих система због којих појединце и скупе позитивне вредности није могуће да дођу до изражаја, — револт омладине и њених вођа био је све жешћи и почео је да забрињава властодршце, па не само да их забрињава већ и да озбиљно угрожава њихову, таторећу монополисану, фотелу управљања и вођа. Кад се томе дода и добро организована и уједињена инострана пропаганда, спровођена у равним, често врло наивним, облицима и у равним приликама, и када је вал отворена растао све више, властодршци су почели жандармерским кундацима и полицијским пендресима да бране своје позиције, па када су увидели да их ни то довољно не осигурава, прибјегли су и оружаним средствима. И, ваншта, тада су са много умјешности и ефикасности знали да употребе државну оружану силу, ону исту силу коју су послједи шестог априла онако срамно и кукавички изневјерили и продали.

Ето, у таквим приликама и под таквим околностима, формирао се један омладински социјално-борбени фронт, како рекосе: Запојен јединим духом, понесен једном идејом: за бољитак малог, ситног човека, сврстан у један ред, са лозинком: „Овде се гине, али се не предаје!“

У тој тадашњој борби, црногорски интелектуална омладине играла је видну улогу. Запојен патријархалним духом дошесте, са повјећењем своје вође — луде сумњивих квалификација, бумбаше прошлости и будућности напредна, она је омладину ту, често и крваву, борбу без размишљања, без питања: Зашто, због чега и за кога? И онда су, логично, дошла горка разочарења; уместо да се са њом поступа поштено и пријатељски, уместо да се са њом подијеље евентуалне стечене привилегије из те борбе, та наша омладине је, уљудукама и отвореним фразам и демагошким паролама, била одбачена и заборављена све до прве потребе. А тих потреба, под којима су личне амбиције и материјални профити камуфлирани под вилом опитних интереса, било је често. И та омладине, која се лако уцешла и брзо одушеви, хитра да навали а још хитрија да побјегне, и несвјесно је копала себи јаму, борбени се за туђе интересе и туђ рачун.

Нажалост, мало је њих било који су прозрели што се све скривало иза многих дволчичних ријечи, лажних обећања и добротичаства оличених у виду једног ручка или мршаве напојнице. И не само да највећи дио није увидио да је орубе у туђим рукама, него је своју беглаву и вратоломну борбу наставио и даље, доводећи тако своју напашену земљу и њен херојски народ у данашњи, критичан положај... Јер, док грми без престанка, док буца и авионске бомбе руке наше домова, мале и ситне али јевковне тековине наших предака и очеве, сатиру животе, тамане људе, разаравају много снова, много очекиваних радости, много надање среће, и аздавају нашим мајкама, женама, сестрама и деци патње и ране које се више неће зацјелити, — наша „напредна“ омладине тјера до краја своју јалову и лудачку игру.

Да, господо са црвеним декорацијама, ви сте на најбољем путу да свој сопствени народ потаманите, али ни ми, којима добро тога народа далеко више лежи на срцу неможемо дозволити да ви даље остварујете своје паклене

планове! С једне стране, рат је варварство кад се напада на мирна суједо окупатора, а с друге, рат је срета дужност Италијанске војне силе која брани част и сувереност своје отаџбине. Због тога, ако има нечије кривице за ово зло стање које је настало, то је само и искључиво ваща „заслуга“, заслуга „штабланица на Присоја“, „војсковођа“ без војске, „народних вођа“ без народа:

Ми вас, заведена омладине, сажаљевамо и прекривамо да се оканете својих утописичких планова и својих настраних идеја, које су фабриковане у земљи која је ваш идол, али које су илеје докњијеле стопроцентан крах и тамо гдје су се родиле... Ви, невини или криви за злочине или несреће ваще непомришљене акције противу мирног окупатора, надувени и груби, дрски и наспирити, слаби у терору као и у милости, брани да објавите рат али спори и неспособни да га водите, ви треба да престављате младост и будућност Црне Горе, ви треба да сте нема љепота и снага. Јадних ли изгледа!...

Не рачунајући на потпору народа, заборављени и нишодаштавани и од оних за чије се интересе борите, ускицајући се надувеним тобожњим успјесима савезника и тиме испољавајући оскудност својих сопствених погледа, ви ћете понијети на својим душама тежку одговорност за хиљаде невиних жртава и ископаних домова! Јер, убиство је природно право освајања и, према томе, смртна казна је оправдан ако се извршије из нужде да се не изгуби поучка и морална корисност.

И ја не могу да да се не заборавају те же ријечи једног старог и ситног Црногорца, који је био на другом крају, за друге идеале, политичке заставе, и за нас ће бити јасна срца и човјечанског осјећања нешто да значе:

„Ја волим своју земљу... Волим њене планине и њену бијелу. Волим језику и дијалект Црногорца, пошто наше племе има особина своје врсте. Нашим претцима треба да захвалимо за оно давање неосвојеног које су у историји одржали сјетљиву слику наше прошлости; од њих нам је остала одвратност за све што је ниско...“

И ми смо, као омладинци, имали својих идеала, презирали смо смрт и смјело корачали кроз таму идући на свјетлост... И ми смо се борили... За нас саме, за добро своје земље и народа... али... другачије, синко другачије...“

Не жалим за себе; ја и онако полако одлазим... али ви... ви омладине... ви, који остајете?... Промислите!...

Да, али ми коју осјашамо... ми не мислимо... И у томе је наша трагедија!

ЦРНА ГОРА

Кратак преглед историје Црне Горе

Теофрајска управа у Црној Гори: 1515/16-1851. У овом раздобљу управљају Црном Гором митрополити и као носиоци свјетовне власти.

До године 1696 управљају Црном Гором митрополити бирани из равних црногорских племена. За ово доба недостају тачни историјски подаци. Тачно је само то, да је Црна Гора стално водила ратове са сусједним Турцима и да Турској није палала данак, што се, за оно вријеме, сматрало знаком независности. За читав овај период један од најзначајнијих догађаја десно се године 1692 за управу митрополита Висариона Бајрице. Тада је на Цетиње убио са војском Сулејман паша и срушио, по први пут, цетињски манастир. Овај догађај као врло значајан по историју Црне Горе биће посебним чланком обрађен.

Ипак при оваквој форми управе, отпорност Црногораца и њихова племенска слобода биле су снажне и

сиљној Порти и мање изазивају турски бијес. Митрополит је био потчињен патријарху у патријарху Стамболу. Политичка самосталност Црне Горе изгледала је тако млуворна и султан је сматрао покороном. Али у народу удаљених и неиступљивих црних брда живи уверење слободне и борбеног духа и то уверење одржавају митрополити као њима повјерени за вјет. Народ на својим племенским азовима бира свог митрополита и цариградски патријарх га само утврђује. Тим биранем народ даје својевољно своме митрополиту пуну свјетовну власт. Ово нарочито обљежје црногорских митрополита разликује их од осталих црвених поглавара и ствара тај њихов особити значај у историји своје земље.

Цетињски манастир, сједиште владице, постаје сједиште духовног живота Црне Горе, главна база народног јединства и моћно средство политичког утицаја. У манастиру Црнојевића сусрећу се престаници племена и на томе огњишту стварају заједничко жаршито. Тако се гаји и одржава политичка мисао о слободи и независности земље.

У том новом периоду патријархалног живота народ Црне Горе и сам се уздиже као релативни фактор у свим заједничким питањима. Народ, и ако теже живи, добија права која равни није има у правној феудалној држави, кад је држава била под утицајем политичког схватања Рима и Бизанца.

Та борба за слободу и националне идеале уздигла је личност цетињског владице до завидне политичке висине, јер не само да они бијашу признавани од црногорског народа, већ и од моћних сусједних држава.

Свакако, током трајања овог периода, земља није имала чврсте заједнице, једне одређене управе, а ни каквих признатих граница и државноправног положаја — укратко нијега што би јој давало карактер државе, а управу карактер владе. Ипак прилике су се тако развијале да се постепено, у времену од скоро 300 година, одиграва прекривен процес стварања дуалистичке власти, тако, да у судбонисним догађајима, нарочито од краја XVIII вијека, митрополит црногорске назива као народни вођ, који претставља и грађанског поглавара са дужношћу да организује одбрану земље, уједињава завађена племена и предводи војску. (Наставиће се)

Јапански истрајива на острву Јави

У Аустралији је саван међусавезнички савет ради дискусије о мјерама које се морају подузети у вези са новом ситуацијом створеном јапанским искрцавањем на острву Јави. Аустралијски министар претједник је објавио да је транспортна авијација јапанских авиона у Енглеску од сада па на даље немогуће. У народу, који је свијестан тога да ће се јапанска бомбардовања Аустралије појачати и да никаква помоћ неће стћи из Енглеске, нерасположене против Велике Британије расте из дана у дан. Услед напада на Порт Дарвин (Аустралија) затражила је аустралијска влада да се аустралијски пилоти, који се налазе на равним фронтима, врате у отаџбину. Јапан, којем су демократски војни кругови сматрали истрајивим дугим кинеским ратом, показује своју војничку способност и моћ на неочекиваним начин. Дух јапанске војске надасе се истиче у овим подвизима, јер се од њих тражи више него што је могуће да човјек даде.

Малајски архипелаг је много већи од Краљевине Италије. Њега су јапанске трупе превалиле и заузеле за 7 дана, укључивши у тај низ побједоносних акција и Сингапур, што је јапанском народу од вјекова изгледало као три у оку.

Овај рат је доказао, да уз алато и материјал највећу улогу игра дух војске и њихова непоколебљива вјера у побједу.

Тестаменат Краља Николе

О св. Николи 1917. Краљ Никола се је у Паризу доста тежко разболео. Становао је у Хотел „Мерису“, преко пута од Телерије, а у одјеленима Алфонза XIII. Краљица Милена била се са породицом двије недеље раније, по савету љекарског, преселила у По, дивну и питому варош на подножју западних Пиринеја у јужној Француској. Краљ је такође траго да пође тамо, али га је спријечила изненадна болест. Добрио је јак назеб са по четина запалења у плућима. Болест је с обзиром на његову дубоку старост, задала њекарима велику брину. Краљ је такође имао тада осјећање да му се нагло приближава крај живота. О најближе своје околине то није крио. Једно јутро, пошто се осјећао нешто боље, позвао је своја два секретара, једнога Србина и једног Француза, и замолио их је да ставе на хартију неке ријечи: које је полако издиктирао на француском језику, као свој тестаменат, намијењен његовом сину *Пресветомаседешићу Данилу*.

„Људи живе у невјештости. Није у њиховој власти да сазнају каква смрт, као ни да изабере дан рођења. Треба да су вазда спремни на изненадан крај егзистенције, коју нијесу у стану погнети по својој вољи.

Ове старије истине одавно су исписане у мојој души, и оне ми налажу да издиктирам ових неколико ријечи, пошто ме Богу хвала, душевна снага још није издала.

Први свега мој драги сине, ја ти препоручујем:

- 1) Да се сав посветиш срећи и слави твоје земље и твога народа;
- 2) Да љубиш твоју мајку, твоју браћу и твоје сестре, и да им и даље не ускраћујеш твоју пуну оданост;
- 3) Да не гажиш у твојему срцу освету према онима на које сам био гњеван, или према онима, који су ми зла чинили.

Ти нијеси више у таквим годинама па да би ти били потребни моји савети. Ти си потпуно човек. Пратио си моја дјела. Много ми је стало до тога да знаш, какве сам све муке подносио, у кратко да нађем у тебе наставак тога рада. Ова жеља нека ми најмање не скачуца полет твога талента, нека те не спречава да будеш савременји од мене. Али, настој, да не будеш и несавршенији.

Не остављај ти земаљска богатства. Добро ти је познато да их немамо. Али за то не остављам ти дугова, јер оно нешто мало — безначајно је.

Са мојим непокретним иманима у Црној Гори у праву сам да располажем по својем нахођењу, јер су моја лична својина. Оставићеш Краљичи мајци да изабере међу њима што јој је најмилије. Остало подијелићеш са браћом, као и покретности које су нам остале. Са браћом подијелићеш и све

моје оруђе с изузетком сабље Немањине, коју теби предајем у наслеђе. Са мојим накитима нека располаже твоја мајка како нађе за добро.

Срећан сам што остављам са собом синове и кћери у таквим годинама старости да могу разумјети законе, наслеђства и знати да је логично да су родитељи они који одлазе а дјеца остају. Твојој наклоности најтоплије препоручујем све оне противу којих не носим у души никаву жалост, растајући се животом. Држим да сам доста живио. Од живота сам имао бар то задовољство, да сам се физички вазда добро осјећао и да сам цијело моје биће могао посвећивати мојој љубљеној земљи.

Само ово и њеној оданости имам да сам захавао на све што сам могао добро урадити. Она је заслужила да ти и на растанку са животом оставим у дужност: Да увијек мислиш на њу, на њену срећу и на њен напредак. Пази, ако ти буде суђено да владаш, да твој народ има правду. Старај се о његовом благостању. Не хитај сувише нагло у напорима око његова преображаја. На путу напредака не иди пренаглим корацима, нарочито промишљеним. Природа не чини такве. Следи је. Не чине се интелектуални и материјални преображаји једног народа ударом мафионичког штапића, већ само са снагом стрпљења, разборито и срачуно.

Знам да имаш мирну природу. Стално чувај хладнокрвност духа и живаца. Избегавај оно нервозно тразање, којег сам и ја по неки пут био жртава, али само у ситним пословима, док готово никада у крупним држањима.

Не заборављај никада да потичеш из породице, која је вазда била привржена нашој светој православној цркви. Потребно је да ајасујеш будућност своје цркве и њене дјелатности, што чешће и видљиве знаке те оданости. Остале вјероисповијести, које су у својим гледиштима даје доказа вјерности и лојалности према нама, препоручујем твојој наклоности и диктентној заштити.

Теби је добро познато, мој драги сине да су наши предци владали демократски. Чувај ту традицију.

Напољу ти препоручујем све, који су самном пошли у изгнанство и који су ме у овоме окружавали. Кади ли се ово изгнанство заштити? Бог свети ана! Али кад наши савезници побједише и кад Црна Гора буде реституирана, настој, пријед свега, да у њеним односима оданости и вјерности према Русији не наступи никада ни најмања промјена. То ти није потребно објашњавати, јер и сувише добро знаш колико смо тјесно везани са великом словенском нацијом. Србија треба да у тебе има вазда вјерна брата и помагача готову у не-

вољи на све жртве. Наша љубав према Југословенској, Хрватској и Словенској браћи је природна. Она је по старим традиција свих наших још од Петра II. Са Бугарском, Грчком и Румунијом, труднићеш се да одржаваш добро братске односе. Разумије се да у односима са Великом Британијом мораш бити опрезан и пријатељски расположен.

Задатак који ти је по рођењу и праву намијењен, није тако лак.

Али лакше ћеш га ти вршити у 40 твојој години него што га ја морам, примивши га у 19-ој. У осталом ти имаш много више искуства, него што сам га ја имао тада. И поред свега тога био сам приморан да много што тек учим и нанова стварам. Испред тебе, међутим, укљонено је доста препрека. Па ипак примјетијмо да не осјећаш вољу да владаш. Често пута си ми дао познати то твоје расположење. Свакако право суверено не може се неком наметнути, и за то одлучи, по слободној вољи, дали ћеш владати или живјети као обичан приватан грађанин. За тај случај теби је позната та моја жеља. Ако се одрекнеш права наслеђства, желим да ме наслиједи мој унук Михаило. Ти и сувише љубиш своје синове, а да ми неби у свако доба указивао твоју потпору и давао твоје добре савете.

А сад драги мој сине, запамти добро ову моју жељу:

Ако упрем у иностранству, за вријеме изгнанства, нека буде опијело са спроводом извршено према прописима наше цркве и нека моје тијело буде положено истакнуто у привремену гробницу, док моји, посмртни остаци не буду издати и пренесени у нашу драгу отаџбину — тамо сахрањени.

Свему моје жеље, и нека буде истакнуто да је тако.

Овај тестаменат је означавати о мојој робу Твоју мајку и твоје сестре, казати ти је место изабрао за вјечни спомен.

Оне ће ти казати то: шта, колико и коме сам одредио да се дају, о дану моје смрти, ради успомене и прашања о теби.

Можда ћеш бити изненађен што те није саопштио о овим стварима свој син краљичи сине. Кад кад смо о томе на само нас двојица хтели говорити, а ти си вазда ту тему избегавао са сузама у очима, и тако нијесам хтио да вријемат твоје њежно синовљено срце.

Нека свевишњи благослови тебе и сву нашу породицу! Нека буде на помоћи мојем народу! Нека опрости свима, који су према мени згријешили!

Нека опрости мени, у колико сам и нехотијено према коме згријешао!

Амин!

Никола
Краљ Црне Горе

† ПРОФ ОД АОСТЕ

Пред херојским лешом савојскога принца клана се италијански наоружани народ, одајући поздрав пун дивље гордости војнику, који је био кривешни до краја своје дужности. Њему је у изнередило тешком часу била повјерена одбрана Царства, са свих страна опкољеног непријатељским територијама и снагама, одсјећеног од сваке могућности помоћи и снабдијевања. Подхраљ је знао да не може рачунати ни на шта друго, осим на снаге распоређене у Источној Африци. Он је од самога почетка знао колико пожртвованости захтијева борба без икакве наде у побједу. Остао је ипак тамо да брани земљу којој је био одан и која је сачињавала саставни дио отаџбине.

Циљ му је био задржати непријатељске снаге, одвајајући их од других оперативних сектора. Управо зато јер је то био један од најтежих задатака задржао га је он да себе. Син команданта Треће Армије, потомак племена, које је својом храброшћу испунило осам јекнових европске историје, знао је да остане вјеран задатку, продуживши отпор до крајњих граница људске могућности. Ратни напори, душевне и физичке нелагодоности, и ако болешљив, никада нијесу сломили његов дух. У заробљеништву увијек је одбијао сваки поступак који би био друкчији од онога што су имали његови војници, држећи увијек на висини име, које је носио са великим душевним достојанством. Његово Краљевско Височанство Проф од Аосте може се сматрати да је умро у борби као стотине других.

Кад је док Амба Хлађи био присиљен да се преда, изавазо је херојским држањем својим и својих војника дивљег код непријатеља, који га је дочекао са војним почитама његовог ранга.

Њега ће се италијански народ сјетати као узорног принца, а војска као национални симбол пожртвованости и оданости отаџбини, коју је нада све волио.

Његово Краљевско Височанство Принц Амелје Проф од Аосте рођен је у Торину 21 октобра 1898 године, од Филиберта Савојског и Принцезе Хелене Орлеанске. У 14-тој години ушао је у Војну школу, а 2 године доцније је затражио да буде послан на фронт. 1915 године ушао је у рат као артиљеријски добровољац на Красу. Затим је био промакнут за потпорника, будући да се одликовао храброшћу и самопогребом, те је добио чин капетана по својим ратним заслугама. 1919 године пошао је са својим стрцем Профом од Абриџа

ПОДЛИСТАК

Једна нова наредба

† ВАРНАВА

Блажевоуољиком Патријарха српски и наш у Христу брат
† поп МАШАН

Као добри пастири, који душу своју полагајете за своје стадо, ми и наш у Христу брат поп Машан, упутили смо вама, наша дјецо у Христу, једну јасну, пуну горку истину: за душу тешку и пуно песимизма за нашу народну будућност, — и то више опомене ради.

Били нас када видимо ваше аамрануто лице, без врачка радости, па смо ријешили и као богоугодно нашли да на нашем лицу изаозовемо мало веселости, и у исто вријеме, на предлог нашег у Христу брата попа Машана, народну будућност ријешимо на један практичан начин.

Зато стависмо себи у задатак: 1) Изгуб у народној крви мора се компенирати по сваку цијену, са великом каматом, у корист нације као цјелине.

Из тих разлога, иако нам тешко пада, морамо отпустити од неких наших канона и за дужи период времена угасити звјездне догме, нарочито оне које се тичу тајне брака као основа за народну будућност. Нека нам Бог опрости, али смо принуђени да у доброј намери прописишемо ову

НАРЕДБУ

Чл. 1. — Из Устава српске православне цркве укидамо све догме које се односе на тајну брака — и прописујемо:

а) Сваки православни Србин, који на дан народног укрснућа буде имао 18 па до 40 година живота, мора имати пет жена, не рачунајући ону коју је већ догле имао.

б) Сваки онај који буде имао 40—60 година живота, мора имати по три жена.

в) Сваки онај који буде имао од 60 година па на више, мора имати по двије жене.

г) Изузимају се из прописа у тачки в) крјелији и Катерини старици тј. баријактора Петра Филиповића и Мила Петрова Иваншевића. — Њима се остав-

ља на вољу да узму жена колико им затреба, према својем нахођењу.

Чл. 2. — Сваки наш мирски свештеник, калуђер, испосник и чобан, морају имати по десет жена. Ово предовољство њима дајемо зато што су физички мање оптерећени. Њих разрешавамо од сваког поста и сваког зајевта који ускраћују физичку енергију.

Чл. 3. — Сваки наш вјерни има право отпустити ону супругу која се не нађе у благословеном стану до коња прве године брака. — Разводу не стоје на пут никакве процедуре осим увјерење бабиче која констатује стварно стање. Иза утврђеног стања, женик је у праву оног чуса изабрати себи другу супругу. — Као доказ своје личне способности, женик мора имати бар двије трећине својих жена у благословеном стану, у одређеном року,

— иначе изгубиће квалификацију способности за оплодавање, — сем извјестног несретног случаја, и доћи под удар следећих наредби.

Чл. 4. — Нероткиње и мушкарци неспособни за брак, упутују се као да дјеца оним породицама које имају највише дјеце.

Чл. 5. — Све женске које су разочаране у љубави и ради тога мрве мушки пол и неће да приме брак, упутује се робљањима на даљу употребу. Исто тако и све оне супруге које се покажу као недисциплиноване у наведеном браку и случајно употребе неке против своје партнерке у браку.

Чл. 6. — Све жене удате или случајно неударе знају своје четрдесете године, — искључују се из брака, као неспособне и штетне за прилод расе. Оне ће се упутити на рад као домаћа послуга.

Чл. 7. — Да би се одржала чистота расе, сва дјеца рођена у браку или ван брака, до дана ступања ове наредбе на снагу, морају се покупити и послати на будуће границе италијанске, немачке, мађарске, бугарске и албанске, — тамо ће остати све докле док се сами опредјеле и приволе оној страни куда их родитељски кар повуче.

Чл. 8. — Ова наредба ступа на снагу на дан народног укрснућа и препомена.

Нека сте благословени. Амин.

Чуе и у перо ухватио

Argas.

